

Liike-elämän korruptio Ukrainassa

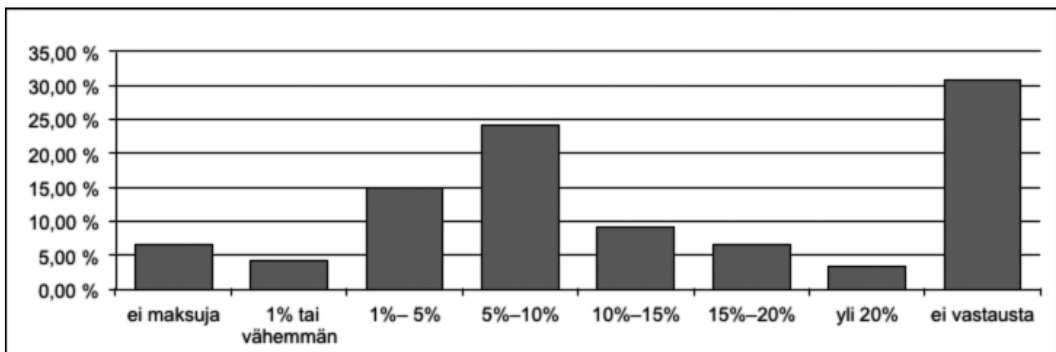
Ukraina on viime aikoina käynyt läpi kaksi vallankumousta – Oranssin vallankumouksen vuonna 2004 ja Maidanin aukiolta alkaneen muuttamisen vuonna 2014. Molemmissa tapauksissa taistelu korruptiota vastaan oli yksi keskeisistä kysymyksistä. Korruptio määritellään Transparency International (TI) -järjestön mukaan ”luottamuksella saadun vallan väärinkäytöksi henkilökohtaiseen eduntavoitteluun”. Korruptiolla on monet kasvot – lahjuksista petokseen, nepotismiin ja suosikkijärjestelmiin. Missä korruptiota sitten on ja kuinka se toimii?

Nykytutkimuksessa on osoitettu, että liike-elämän korruptio voidaan määritellä ja sitä voidaan mitata. Näiden tulosten perusteella voidaan myös kehittää korruption vastaisia käytäntöjä. Tämä ei kuitenkaan ole helppo tehtävä, varsinkaan perinteisesti laajamittaisen korruption yhteiskunnissa, kuten Ukrainassa.

Epävirallisina maksuina, jotka ovat Transparency Internationalin käsitteistössä lahjuksia,

esiintyvää korruptiota tavataan viranomaisyhteisyyksissä. Virkamiestä ei yleensä lahjota jonkin lainvastaisen toiminnan peittämiseksi, vaan lahjonta tapahtuu usein jonkun tietyn prosessin nopeuttamiseksi tai byrokratian vähentämiseksi tietyissä tilanteissa. Lahjontaa käytetään yleisimmin tulliasioihin liittyen, erityisesti niissä yrityksissä, jotka työskentelevät läheisesti tullivirkailijoiden kanssa. Yritykset turvautuvat korruptioon joko itse tai välikäden kautta. Maksujen suuruus riippuu monesta tekijästä, esimerkiksi ratkaistavasta ongelmasta, yrityksen käytettävissä olevista resursseista (esimerkiksi koko, liikevaihto) tai toimialasta. Keväällä 2015 toteutimme kyselyn, jossa tiedustelimme käytännöistä, joissa viranomaisille annetaan lahjoja tai epävirallisia maksuja ”asioiden nopeuttamiseksi”. Kysely toteutettiin 120 länsiukrainalaisessa yrityksessä. Kuvio 1 havainnollistaa vastausten jakaantumisen.

Jotkut yritykset saattavat maksaa mieluum-

Kuvio 1. Prosentuaalinen keskiarvo yrityksen koko vuoden myyntitulosta, joka on käytetty epävirallisiin maksuihin tai virkamiesten lahjoihin

min palkan käteisenä ilman sosiaalimaksuja, mikä on TI:n termistön mukaan petos. Näiden yritysten lukumäärä on viime vuosina kasvanut. Käytäntö koskee esimerkiksi IT-konsultteina freelancetoita tekeviä kuten myös palvelujen tai tuotannon parissa työskenteleviä. Syynä ovat kasvavat palkkoihin liittyvät työnantajan maksamat maksut, jotka ovat tällä hetkellä noin 60 %. Työnantajien mielestä tämä summa tulisi ennemmin maksaa suoraan työntekijöille heidän motivoimisekseen ja työyhteisön ilmapiiriin kohentamiseksi.

Käytäntö on kuitenkin verojen kiertämistä ja näin ollen petos. Petos on yksi korruption muoto, jota kuitenkin harjoitetaan yritysten, tuotannon ja henkilöstön suojelemiseksi. Verotuksen uudistamista, erityisesti sosiaaliverojen kohdalla, pidetäänkin yhtenä pikaisesti tarvittavista uudistuksista Ukrainassa. Nyt keskustelua käydään myös kahdesta vaihtoehtoisesta verouudistuksesta – Ukrainan parlamentin verotus- ja tulliasiainkomitean liberaalista uudistuksesta ja hallituksen esiintuomasta konservatiivisesta uudistuksesta. Kiintoisaa on, että nämä molemmat alentaisivat sosiaaliveroa 41 prosentin keskitasosta 20 prosenttiin.

Viimeisen kahden vuoden aikana myös muunlainen korruptio on lisääntynyt esimerkiksi päätöksenteossa julkisissa tarjouspyynnöissä. Jos joku taho etsii esimerkiksi alihankkijaa (*supplier*), tulee se tehdä tarjouspyynnön kautta. Todellisuudessa kaikki osapuolet käyttäytyvät kuin he olisivat oikeasti etsimässä uutta palve-

Jelena Denisova-Schmidt

Kirjoittaja työskentelee yliopistolehtorina St. Gallenin yliopistossa Sveitsissä

lujen tarjoajaa, mutta todellisuudessa sopimus on jo tehty molemmille osapuolille mieluisan partnerin kanssa, mikä on merkki nepotismista tai suosimiskäytännöstä. Tällaiseen käytäntöön motivoi usein yksinkertaisesti sellaisten mahdollisten riskien minimointi, joita voi syntyä tilanteessa, jossa valittaisiinkin uusi ja tuntematon palveluntarjoaja.

Vaikuttaa siltä, että ukrainalainen liike-elämä pitää korruptiota suhteellisen hyväksyttävänä silloin, kun se auttaa yrityksiä selviytymään vaikeana aikana. Korruptiokäytännöistä tulee puolestaan tuomittavia, jos yritys käyttää sellaisia keinoja hyötynsä maksimoimiseksi. Tämän kaltaisen tuloksen saimme, kun kysimme ukrainalaisilta yrityksiltä, olisivatko ne valmiita katkaisemaan asiakassuhteensa yritykseen, joka on korruptoitunut. Haastatellut toimisivat useammin näin, jos yritys pyrki saavuttamaan epärehellisin keinoin huomattavia voittoja, mutta harvemmin silloin, kun kysymyksessä oli ylipäänsä yrityksen selviytyminen.

Yksi tutkimuksemme tuloksista oli se, että korruptiota ei aina pidetä kaupanteon esteenä. Vaikuttaa siltä, että monet pitävät korruptiota käyttökelpoisena vaihtoehtona joidenkin akuuttien ongelmien ratkaisemiseksi. Tämä saa aikaan kahtalaista suhtautumista korruptioon – sitä voidaan pitää sekä hyvänä että huonona asiana. Niin kauan kuin tämän kaltainen kaksijakoisuus on havaittavissa, korruptionvastainen taistelu on hankalaa erityisesti taloudellisesti huonoina aikoina.

Jaroslav Prytula

Kirjoittaja työskentelee tutkijana Ukrainan katolisessa yliopistossa Lvivissä